

Mads Bille

DEN JYSKE SANGSKOLE

Om Den Jyske Sangskoles første 10 leveår

PubliMus

Skriftserie fra *SMKS*
Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole

Mads Bille
Den Jyske Sangskole

PubliMus nr. 19-10

Esbjerg, august 2010

Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole
Kirkegade 61
6700 Esbjerg
Tlf: +45 76104300 · Fax: 76104310 · e-mail: info@smks.dk
<http://www.smks.dk/>

Redaktion:
Carl Erik Kühl (ansvarshavende)
Anne Helle Jespersen
Margrethe Langer Bro
E-mail: ckuhl10@smksnet.dk

Tryk: Fællestrykkeriet - SUN
Aarhus Universitet
Universitetsparken, bygn. 1163
8000 Århus C.

ISBN 9788789919249

Mads Bille

**OM DEN JYSKE SANGSKOLES
FØRSTE 10 LEVEÅR**

Herning Kirkes Drengekor og Den Jyske Sangskole vil være kendt af de fleste, der interesserer sig for kormusikken i Danmark. Men også i videre kredse vil skolen, koret og deres leder, Mads Bille, være kendt fra dokumentarfilmen om Herning Kirkes Drengekor *En stemme for livet*, som i 2009 blev spillet i biografer landet over. I 2009 fyldte Den Jyske Sangskole 10 år. I den anledning har vi bedt Mads Bille fortælle om skolens tilblivelse og udvikling.

Carl Erik Kühl

Udgangspunktet for Den Jyske Sangskoles etablering er Herning Kirkes Drengekor, som blev stiftet i 1949. Koret består af omkring 50 drenge og unge mænd, og korets hovedopgave er, og har altid været, at synge ved gudstjenesterne i Herning Kirke.

I 1984 blev jeg leder af koret. Jeg havde naturligvis ambitioner om at hæve dets kunstneriske niveau, men det skulle vise sig vanskeligere, end jeg havde troet.

I slutningen af 1996 sad jeg og bladrede i en flot, glittet folder, som dirigenten for Københavns Drengekor, Ebbe Munk, havde sendt mig tidligere på året. Ebbe Munk havde samlet en række af Europas fornemste drenge/mandskor, og hvert kor var præsenteret i et opslag. På den ene side kunne man fx se et billede af *King's College Chapel Choir* fra Cambridge. På

den modstående side var en beskrivelse af korets historie og virksomhed. Efterhånden som jeg kom igennem folderen, gik det op for mig, at hvert eneste af disse kor havde en form for skole tilknyttet. Dirigenten var blot en af en hel række af ansatte. Man havde indset, at det var en opgave, ikke for en enkelt person, men for en hel institution, hvis man skulle skabe et kor på et internationalt niveau.

Jeg besluttede mig til selv at forsøge at opbygge et professionelt arbejdende drenge/mandskor og et tilsvarende pigekor, hvor en egentlig sangskole skulle danne grundlaget for professionaliseringen. Koret og skolen skulle udgøre et miljø, som man skulle kvalificere sig til at blive en del af. Men frem for alt et miljø, hvor alle gør sig umage, og hvor alle aktører møder hinanden med begejstring og nærvær i et fælles ønske om at skabe den skønneste musik. I Jylland skulle det således blive ethvert musikalsk og sangglad barns hedeste drøm at være med. Selv ville jeg være dirigent for drenge/mandskoret, mens min hustru, Dorte Bille, indvilgede i at stå i spidsen for pigekoret, som fik navnet MidtVest Pigekor.

Hvilken type skole skulle det være? Hvordan skulle skolen organiseres? I udlandet havde jeg set en hel vifte af modeller. Det var fristende, og også politisk muligt, at følge eksemplet Sankt Annæ Gymnasium, som er en skole med daglig korsang og musikundervisning indarbejdet i skemaet f.o.m. 3. klasse. Men befolkningsgrundlaget i Midt- og Vestjylland er for småt. Rekrutteringen til koret er hele tiden foregået ved, at vi besøger en række skoler i området og lytter til børnene. Hvis vi begyndte at tage børnene væk fra klasserne, ville vi miste det tillidsforhold, vi igennem årene har opbygget til skolerne, og vi ville måske ikke engang få lov til at besøge skolerne mere. Vi ville således også miste den sociale spredning i koret, som hele tiden har været et charmerende kendetegn ved koret, og som skaber den gode, usentimentale og dynamiske gruppe af børn og unge, som karakteriserer koret i dag. I stedet besluttede jeg mig for en model, som er inspireret af Team Danmarks talentarbejde. Her bliver børnene på deres egen skole og følger så i fritiden et krævende og professionelt tilrettelagt træningsforløb.

Det var også vigtigt, at de sanglærere, vi ansatte, ikke blot besad en høj faglig kunnen, men også kunne arbejde sammen i et team. Det skulle være

naturligt for dem at se og kommentere hinandens undervisning og korprøver. Allerede i 1997 blev den japanskfødte sangerinde og sangpædagog Ikuyo Sato tilknyttet Herning Kirkes Drengekor som sanglærer. Ikuyo er en stor inspirationskilde for både mig og korsangerne, og vi har lige siden arbejdet tæt sammen om udviklingen af drengenes stemmer og korets klang. Ikuyo arbejder med udgangspunkt i Alexanderteknik og evner at smelte alle spændinger ud af drengenes stemmer og udfolde deres klang. Nogle år senere i 2004 ansatte vi Berit Mogensen, og i 2007 Lene Farver. Tre sangere med vidt forskellige temperamenter og personligheder, som nu underviser skolens i alt 150 elever.

Samtidig med den faglige udvikling styrkede vi også skolens administration, og med ansættelsen af korproducenten Rikke Ramm-Mikkelsen faldt der stor ro på både korsangere og forældre, så det blev muligt at navigere rundt i de stadigt flere aftaler, som præger børnenes hverdag.

Organisatorisk forarbejde og fundraising

Igennem hele udviklingsfasen af Den Jyske Sangskole havde jeg tæt kontakt med min arbejdsgiver, Herning Kirkes menighedsråd, som hele vejen med stort mod har bakket op om initiativet til en sangskole. I de første år foregik undervisningen på sangskolen i Herning Kirkes menighedshus. Efter nogle år stillede kirken en tidligere graverbolig til rådighed for skolen. Først i maj 2005 kunne Den Jyske Sangskole efter forhandling med Herning Kommune flytte ind i en hel fløj af den store nedlagte Nørregade Skole, som ligger et stenkast fra Herning Kirke. 900m² gennemrestaurerede smukke, højloftede lokaler med den dejligste atmosfære. Kommunen istandsatte bygningen for 2.5 millioner kroner og påtog sig de efterfølgende driftsudgifter.

Herning Kommune har altid behandlet gode ideer og nye initiativer med velvillig interesse. Byen er ikke gammel nok til at have en tung embedsmandskultur, og byens driftige erhvervsliv er fra begyndelsen og fremdeles katalyseret af driftige folk, som godt ved, at det ikke er svært at få gode ideer, men at det kræver noget at gøre dem til virkelighed. Ånden i Herning er usentimental som hos en gammel gartner. Hvis et træ er sygt, så fæld det og plant et nyt! Man respekterer nye ideer, som man respekterer penge,

og passer godt på begge dele. Man er fløjtende ligeglad med titler, men optaget af potentiale og resultater.

Tidligere biskop over Roskilde Stift Jan Lindhardt omtalte engang Herning som "Danmarks Venedig". Det var en hentydning til, at begge byer har fået ting til at ske takket været velhavende og gavmilde købmænd. Jeg ved ikke, hvordan de klarede den i Venedig, men i Herning kan man ikke få noget til at ske, hvis ikke man har fornemmelse for samspillet mellem de politiske midler, fonde og sponsorer.

I løbet af 1999 etablerede vi sangskolen som en selvejende institution, blandt andet for at sikre, at sangskolens økonomi ikke blev sammenblandet med kirkens. Desuden måtte det tydeligt fremgå, at denne nye skole ikke var en musikskole, som fungerede under musikskoleloven. Formen skulle snarere kunne sammenlignes med Team Danmark, Den Kgl. Balletskole eller FC Midtjyllands Fodboldakademi. Vi nedsatte også en bestyrelse, der siden da altid har omfattet folk inden for både erhvervslivet, forældrekrædsen og det professionelle musikliv.

I år 2000 begyndte arbejdet med at finde sponsorer til medfinansiering af skolen. For mig var det en ny kunst, der skulle læres. Ved en reception blev jeg præsenteret for Vita Lysgaard, ejer af Uno-X, TvDanmark og Herning Skibsrederi. "Jeg vil gerne gøre Herning Kirkes Drengekor til et virkelig godt kor," indledte jeg. Det lod ikke til at interessere fru Lysgaard. "Prøv at forestille dig, hvad det vil betyde for Herning, hvis byen fik et kor, som var ligeså berømt som Wiener Sängerknaben," improviserede jeg. Vita Lysgaard så kort på mig og sagde: "Vi må have gjort det kor berømt. Send mig et brev!" Det gjorde jeg og modtog kort efter en check på 50.000 kr.

Således lærte jeg at gå direkte til sagen, når jeg skulle præsentere drømmen om en sangskole i Jylland. Siden mødtes jeg med bankdirektører, erhvervsledere etc. Det var travle, resultatorienterede mennesker, som ville høre om målet, ikke om vejen til målet. Hvad var min vision? Ege Fonden var allerede på et tidligt tidspunkt positivt indstillet overfor mine initiativer, og jeg holdt årlige møder med fondens direktør, Vagn Larsen, som sad og lignede julemanden, hvad han på sin vis også var. Andre fonde var det umuligt at få

personlig kontakt med. Men mange har fra deres skjulte kontorer sendt støtte igennem mange år til udviklingsarbejdet.

Ole Kirks Fond, Legos familiefond, viste hurtigt interesse for ideen om en sangskole og senere et videnscenter for unge stemmer. I 2007 besluttede fonden sig således til at blive vores hovedsamarbejdspartner og at støtte koret med et millionbeløb. Snart efter skulle det tillige vise sig, at jeg i fondens direktør, Morten Aagaard, havde fundet en vigtig sparringspartner i udviklingen af visionerne for vores arbejde.

Drengkorets kunstneriske udfordringer i skolens første ti år

Herning Kirkes Drengekor har altid afholdt et stort antal koncerter i både Danmark og udlandet, men med etableringen af sangskolen og den regelmæssige sang- og hørelæreundervisning fik vi nu kontakt med nye kunstneriske samarbejdspartnere.

I 2001 leverede vi for første gang drenge til Den jyske Operas opsætning af Puccinis opera *Tosca*. Det blev en stor oplevelse for drengene. De var levende optaget af den sang, de oplevede på operaen: hvor fysisk og nærværende sangen var, og at man overhovedet kunne synge så kraftigt! Da Giordano Bellincampi i foråret 2005 tiltrådte som chef for Den jyske Opera, indvilgede han i at sidde som næstformand i sangskolens bestyrelse, hvilket yderligere styrkede kontakten med operaen.

Tidligere på året var drengkoret som repræsentanter for Danmark blevet inviteret til en stor og velrenommeret drengkorsfestival i Poznan i Polen, og i efteråret 2002 turnerede vi i Californien. Vi sang blandt andet i Grace Cathedral i San Francisco og mødte domkirkens professionelle drenge/mandskor, der holder prøve to gange om dagen ligesom de fineste drenge/mandskor i England.

Mødet med de fremragende kor i Polen og Californien og det professionelle miljø på Den jyske Opera åbnede langsomt korsangernes øjne for, hvor langt man kan nå. Samtidigt begyndte undervisningen for alvor at give resultater, og vores lille stab af lærere blev stadig mere afklaret mht. opgavens art.

De følgende år var præget af store musikalske udfordringer. I 2003 blev det til en cd-indspilning med engelsk katedralkorsmusik. Året efter koncerter i en række engelske domkirker, bl.a. St. Paul's Cathedral, og julekoncerter i

Radiohuset med Radiopigekoret ledet af Michael Bojesen. I 2004 var vi Danmarks repræsentanter på en stor korfestival i Minnesota, USA, og samme sommer deltog vi med Peter Schaufuss Balletten i verdenspremieren på *Charles the Prince*. Fra 2004 indledte vi et samarbejde med Skt. Clemens Drengekor fra Århus Domkirke og Ensemble MidtVest, så det nu er blevet en tradition, at vi på skift synger Händels *Messias* og Bachs Juleoratorium i Århus Domkirke og Herning Kirke. I efteråret 2007 holdt vi koncerter i domkirken i Bonn og Notre Dame, Paris, i efteråret 2008 i domkirken i Berlin, i efteråret 2009 i Washington National Cathedral.

MidtVest Pigekor

Opbygningen af MidtVest Pigekor kom i gang i august 2000, og allerede tre måneder efter den første prøve opførte pigekoret under Dorte Billes ledelse *Ronja Røverdatter* under massiv begejstring fra alle fremmødte. Pigekoret fik forbløffende hurtigt sit eget trofaste publikum, og det var tydeligt, at man i både amtet og Herning by satte pris på, at Den Jyske Sangskoles elitetilbud ikke kun gjaldt drenge og unge mænd, men også piger.

Et drenge/mandskor kan kun eksistere i en meget enkel konstruktion med en ét-årig forskole som optakt til medlemskabet af det egentlige kor. Mine forskellige forsøg på at etablere en korgruppe for drengene i overgangsalderen er alle kuldsejlede. Hvis ikke de unge overgangssangere er med i "det rigtige kor", mister de interessen. Anderledes med et pigekor. Her har vi nu etableret en firetrins-raket, hvor man allerede i første klasse kan blive medlem af et spirekor. Herefter følger yderligere to kor, og, som toppen af hierarkiet, det ca. 35 personer store MidtVest Pigekor. Strukturen er dynamisk og kræver, at hvert kor har sin egen identitet og sine egne aktiviteter og koncerter.

Hvor Herning Kirkes Drengekor er et kirkekor, måtte pigekorets dagsorden blive en anden. Målet har hér været at skabe et sangmiljø, hvor man så at sige "befrier" krop og stemme på samme tid. Bevægelse, dans og koreografi indgår i korets dagligdag side om side med sangen. MidtVest Pigekor har igennem sine første ti leveår udviklet sig til et spændende og nyskabende kormiljø, som til enhver tid bestræber sig på at levere korsang på et højt niveau og sammen med

meget forskellige samarbejdspartnere til stadighed udfordrer grænserne for korsang.

MidtVest PigeKor indspillede i sommeren 2006 sin første cd og rejste samme sommer på sin første turné til Holland, hvor pigerne boede på en flodbåd og sejlede fra domkirke til domkirke.

I efteråret 2007 indgik MidtVest PigeKor i et samarbejde med Ensemble MidtVest og jazzmusikeren Carsten Dahl om at producere musik til stumfilmsklassikeren *Metropolis*. Succesen var så stor, at Carsten arbejdede videre med musikken og indbyggede et parti til sopranen Tina Kiberg. I efteråret 2008 blev værket opført for udsolgte huse på Den Sorte Diamant i København, og pigerne sugede til sig af energien og inspirationen, som strømmede fra Carsten Dahl og det fremragende ensemble. Samme efterår arbejdede MidtVest PigeKor sammen med den hollandske danser Panda under udfoldelsen af visionen om "at udfordre grænserne for korsang". I sommeren 2009 rejste MidtVest PigeKor til Golden Gate International Choral Festival i San Fransisco, hvor koret vandt stort set alle førstepriser.

Masterclass i Unge Stemmer

I januar 2003 tog jeg på en rejse, hvor jeg på 14 dage besøgte sangskoler i Riga, Stockholm, Helsingfors, Amsterdam, London og Cambridge. Jeg mødtes med rektorer, lærere og dirigenter. Jeg så stederne, overværede undervisning og drøftede perspektiver og finansieringsmuligheder for at skabe et sangskolenetværk baseret på en substantiel EU-medfinansiering.

Jeg var rystet over det høje niveau i fx hørelæreundervisningen på Domchorschule i Riga eller i bladsang i de engelske kor, men først og fremmest mere generelt over hele koncentrationsniveauet og fornemmelsen af en kollektiv bevidsthed om, hvad det kræver at lave musik på et højt niveau.

Jeg bemærkede på samme tid også, at arbejdet på mange af de forskellige skoler bevares som private hemmeligheder. Ikke af ond vilje, men fordi de administrative resurser som oftest er så få, at der ikke er overskud til dokumentation, refleksion eller netværksdannelse ud af huset. Tidshorizonten er kort som en deadline på et dagblad – fra koncert til koncert eller fra gudstjeneste til gudstjeneste. Der er heller ikke blik for den kontakt og den

lobbyvirksomhed ind i det politiske system, som på længere sigt er en forudsætning for, at arbejdet - som nogle steder er opbygget gennem hundreder af år - ikke pludselig skades eller ligefrem ødelægges af en regering med behov for at demonstrere handlekraft.

Så snart jeg kom hjem, satte jeg mig og skrev til de mennesker, jeg havde mødt på min skoletur. Jeg forklarede dem, at jeg efter at have set deres skoler og overværet deres undervisning uden tøven kunne sige, at jeg repræsenterede det svageste led i sangskolekæden. Jeg kunne se, at min opgave på nuværende tidspunkt ikke var at skabe et internationalt netværk, men at få min egen skole til at fungere. Jeg bad om lov til at opretholde kontakten til dem. Jeg ville spørge dem til råds, men ikke sætte mig i spidsen for et netværk.

På denne og tidligere rejser med på besøg sangskoler i Europa og USA havde jeg imidlertid set så megen fremragende og forskelligartet undervisning, at jeg fik lyst til at dele mine erfaringer med de mange sangglade børn på sangskolen, med vore lærere og med danske musikerkolleger i det hele taget. Kormiljøet i Danmark er imidlertid præget af en vis lukkethed. Den gensidige inspiration består mest i, at man hører hinandens cd-indspilninger og lytter til hinanden på festivaler. Det er vigtigt nok, men det er kun resultaterne, man på denne måde viser frem. Der har manglet en platform, hvor man sammen kan diskutere og udvikle processer og strategier.

I marts 2004 afholdt vi det første af foreløbig syv arrangementer med titlen *Masterclass i Sang for Unge Stemmer*. Ideen var at skabe et miljø med inspiration i flere etager. Prominente kolleger fra ind- og udland skulle inviteres til Den Jyske Sangskole for at arbejde med vore sangere og vores kor. Men masterclass'en skulle være offentlig, så man kunne melde sig til på kursusvilkår som ekstern deltager. Vi har blandt vore kursister igennem årene haft lærere og studerende fra alle landets konservatorier, kirkemusikskoler og universiteter foruden korledere, sanglærere og organister fra alle egne af landet. Et gennemgående tema har været at vise koret som en fælles arbejdsplads for kordirigenter og sangpædagoger.

Vi har haft besøg af de mest vidunderlige musikere: Wilma ten Wolde fra Holland, som har skabt et af verdens fineste pigekor; Sanna Valvanne fra Finland, som tog hul på kropsimprovisation med pigekoret og i bare tæer

tryllede pigerne over i et helt nyt klangland; Bo Holten, som arbejdede med renæssancekomponisten Thomas Tallis' femstemmige *Lamentations* for mandskor; Christopher Robinson, igennem et langt liv en fremtrædende organist og dirigent, som sluttede sin karriere med at føre St. John's Chapel Choir til nye kunstneriske højder; David Vinden, London, som har rejst verden tynd for at fortælle om Kodaly-systemet, og som har skabt sit eget Kodaly-institut i London; Euijoong Yoon fra Sydkorea, direkte tilrejsende fra sine mange hårdt arbejdende kor i Korea for at præsentere nyskrevet koreansk musik, som drengene sang med stor begejstring - på koreansk; Bob Geary fra Californien, som lever ydmygt på en husbåd for at samle alle sine kræfter om opbygningen af en sangskole udenfor San Francisco, og som surfer, så han kan blive ved med at holde til trykket af sine egne drømme; sangerinden Ingrid Haking Raaby, som i en menneskealder har været en central skikkelse i udviklingen af det pædagogiske sangarbejde og med uddannelsen af sangere i Sverige.

Det har også været en pointe at give frontpersoner i det danske musikliv taletid, og vi har hørt mindeværdige foredrag af blandt andet Tamas Vetö og Bo Holten. Vi har præsenteret nogle af landets bedste børne- og ungdomskor og en række udenlandske topensembler.

En hovedperson i vores masterclasses har fra begyndelsen været Margrete Enevold fra Det Kgl. Danske Musikkonservatorium. Margrete er en kunstner indenfor arbejdet med unge solostemmer, og igennem en årrække har vi filmet og dokumenteret hendes sangundervisning. Dokumentation er i det hele taget blevet en vigtig del i vores arbejde, og vi er nu ved at opbygge en database, så vi kan følge en række unge sangeres vokale udvikling igennem flere år. Denne praksis går hånd i hånd med de årlige medarbejdersamtaler mellem korsangerne og deres korleder og skolens lærerstab. Det samlede arbejde gør det muligt at føre en slags stamkort på hver enkelt sanger, og således følge og stimulere de unge sangeres faglige udvikling.

Værkstedskoncerterne og meningen med rampelys

I 2004 indførte vi værkstedskoncerterne, hvor unge sangere kan træde op og øve sig i at være solister. Koncerterne foregår om eftermiddagen sidste fredag i

måneden i Herning Kirke og varer en halv time. Der er regler for optræden: Sangeren går ind foran publikum og bukker. Han/hun skal derefter sige sit navn og fortælle, hvad sangen handler om. Derefter synger han/hun sangen udenad og bukker, når publikum klapper. Efter koncerten er der gratis kakao for lærerne og eleverne på den nærmeste café. Vi overvejer at indføre, at koncerterne filmes, så sangerne kan studere deres egen optræden.

I virkeligheden havde jeg allerede igennem nogle år benyttet rampelyset som ledelsesværktøj. De vildeste drenge i koret faldt ofte til ro, hvis jeg gav dem en solo til fx en gudstjeneste eller ved en koncert, for så fik de travlt med at forberede deres solopræstation og kunne fyre den helt af, når rampelyset kom.

Herning Kirkes Drengekor har igennem mange år været en stabil leverandør af mandssangere til konservatoriet og Operaakademiet. På et tidspunkt bestod en enkelt årgang på Operaakademiet af tre unge mænd, som alle kom fra koret. Andre er blevet musiklærere i folkeskolen, på gymnasier eller efterskoler. Det er tydeligt, at de, som senere er kommet til at beskæftige sig med musik i deres arbejde, alle har sunget solo i løbet af deres tid i koret: Værker af Nystedt, Britten, Gibbons, Elgar, Widor osv., salmevers til tv-programmet ”Før Søndagen”, soloindslag ved ældremøder, ved korfester, til radio- eller tv-optagelser, til begravelser eller bryllupper, på cd-indspilninger, ved store eller små koncerter, eller som solister med Århus Sommeropera, Den jyske Opera eller et af symfoniorkestrene.

De unge sangere løser først og fremmest en musikalsk opgave, men som sådan får de også tidligt muligheden for at mærke på egen krop, hvad det vil sige at tage et selvstændigt kunstnerisk ansvar. For en del af børnene og de unge sangere er dét så stimulerende og udfordrende, at de vælger at gøre musikken til deres levevej.

Videnscenter for unge Stemmer

I februar 2005 mødte jeg det specialeskrivende makkerpar Julie Smed og Linda Kaul fra Aalborg Universitet. De havde sat sig for at kortlægge vilkårene for dansk korliv, og spørgeskemaer var sendt bredt rundt. Jeg fandt deres arbejde spændende, og efter nogle måneder blev Linda Kaul ansat.

I foråret 2006 udviklede Linda og jeg ideen om et *Videnscenter for unge Stemmer (VUS)*: en udviklingsafdeling af Den Jyske Sangskole opbygget i samarbejde med Det Jyske Musikkonservatorium og et udøvende miljø i samarbejde med konservatoriets akademiske forskningsforpligtelse. De overordnede mål var dels at skabe et fysisk mødested for sangere og dirigenter, dels et virtuelt mødested, der muliggjorde videns - og erfaringsudveksling på de digitale platforme. Videnscenteret skulle, som en del af sit opdrag, udvikle modeller for talentpleje, såvel ud fra praktiske erfaringer som på baggrund af nationale og internationale forskningsresultater.

Vi besluttede os for at etablere et netværk imellem det, vi kaldte ”dynamiske sangmiljøer” i Danmark, dvs. kor, der i deres arbejde rummer en udviklingsmulighed for den enkelte sanger, det være sig i form af individuel sangundervisning eller i form af et "korhierarki", som det er beskrevet i organiseringen af MidtVest Pigechor. Et andet netværk skulle være imellem sangpædagoger, som arbejder med unge stemmer. Vi ville tillige etablere en "konsulentbank", så korledere fik mulighed for at bestille bistand fra en sangpædagog eller en person med viden om kororganisering.

I mellemtiden var Linda Kauls og Julie Smeds speciale *Korlivets Vilkår i Danmark* blevet udgivet som VUS' første publikation. I 2007/08 gennemførte og publicerede vi en række andre undersøgelser: Vi undersøgte, hvordan en række korledere rekrutterer sangere til deres kor. Vi lavede interviewundersøgelse af en række sangstuderende fra landets konservatorier for at kortlægge, hvor sangerne kom fra. Ikke overraskende fandt vi ud af, at mere end 90% af alle sangere begynder deres sangkarriere i et kor.

I september 2008 gennemførte vi i samarbejde med Herning Elite - en organisation under Team Danmark, som søger at skabe gode vilkår for unge sportstalenter i Herning Kommune - en talentkonference. Konferencen var henlagt til de flotte repræsentationslokaler på SAS Arena i Herning for at vise kursisterne, hvilke rammer sporten tilbyder sine hovedpersoner. Konferencens tema var talentmiljøer for børn og unge. Direktøren for Team Danmark, Michael Andersen, holdt oplæg sammen med dirigenter fra profilerede udenlandske kormiljøer. Vi fik produceret en film, hvor man sammenlignede hverdagen for et sportstalent og et sangtalent, og gennemførte en undersøgelse,

hvor vi sammenlignede unge sportstalenter og unge sangtalenter tidsforbrug og deres motiver til at udøve deres interesse på et højt niveau. Konferencen blev startskuddet til et samarbejde mellem VUS og Team Danmark i en fælles intention om at skabe stærke miljøer for unge talenter, uanset om det er sports- eller sangtalenter.

I løbet af 2009 tilrettede Videnscenter for Unge Stemmer sine strategier for at fremme sangen i Danmark. Vi valgte tre indsatsområder: skolesang, kirkesang og talentmiljøer. På samme tid samlede vi Den Jyske Sangskoles konferencer, kurser, masterclasses og viften af efteruddannelsesstilbud i en afdeling, som kom til at hedde *Genklang*. Hele denne organisationsudvikling skete i tæt samarbejde med erhvervsmanden Christian Alstrup, som efter flere års løs tilknytning til Den Jyske Sangskole i efteråret 2009 blev ansat som administrativ leder.

De kommende år vil være præget af en vifte af initiativer for at stimulere sangglæden i folkeskolen: udvikling af efteruddannelsesmuligheder for musiklærere og udvikling af dynamiske sangmiljøer i tæt samarbejde mellem lokale, velforankrede kor og lokale skoler og børnehaver. I august 2010 begynder den første MGK-klasse i klassisk sang på Den Jyske Sangskole: et musikalsk grundkursus, som med statsstøtte forbereder unge sangtalenter til optagelsesprøven på konservatoriet. Samtidig flytter Danmarks største kororganisation, Folkekirkens Ungdomskor (FUK) sin administration og nyansatte generalsekretær til Den Jyske Sangskole, og FUKs Landskor outsourcer sin funktion som korproducent til os.

Efterord

Da det i midten af halvfemserne kom Hernings nu afdøde borgmester, N.O. Hansen, for øre at jeg "pønsede på noget med en skole", inviterede han mig en baghed sommereftermiddag med minuts varsel op i sin store lejlighed og gav mig et kvarter til at fremlægge mine overvejelser. "Det lyder fornuftigt. Bare bliv ved!". Så var audiensen forbi. Nogenlunde på samme tid bad daværende amtsborgmester Knud Munk Nielsen om en redegørelse, og sidenhen mødte jeg kun diskret opmuntring fra ham. Igennem mere end 20 år har jeg arbejdet sammen med det radikale folketingsmedlem og mangeårige formand for Hernings Skole- og kulturudvalg Johs. Poulsen. Johs. Poulsen er en slags kulturens John Wayne. "A man has gotta do, what a man has gotta do" synes at være Johs. motto. Han er kortfattet, hårdtslående og kæmper sin kulturkamp med stålsat retfærdigheds- og kvalitetssans og stor udholdenhed. Mine møder med Hernings kulturchef, Jørgen Krogh, er muntre og kontante. Jørgen kender budgettallene og giver mig branchens bedste råd om det muliges kunst. Både embedsværkerne i stat, amt, kommune og region hjælper mig loyalt med at forberede politiske møder. Jeg lærer hele tiden nye aspekter af dynamikken imellem aktøren, embedsværket og det politiske niveau. Vekslende rektorer på landets konservatorier, men især Det jyske Musikkonservatorium, har givet mig værdifuld indsigt og modspil. Indenfor de seneste syv år har jeg holdt møder med kulturministrene Brian Mikkelsen, Carina Christensen og nu Per Stig Møller, som har taget sig tid til at drøfte perspektiverne i Den Jyske Sangskoles arbejde med mig.

Både biskoppen over Viborg Stift, Karsten Nissen, og Hernings nu afgangsprovst John Ørum Jørgensen har været vigtige samtalepartnere i afklaringen af hvordan man kunne opbygge en selvejende institution, som spillede sammen med Folkekirken uden at komme i klemme under den. Desuden har jeg talt med en lang række erhvervsledere. Den tidligere kommunaldirektør Jørgen Norup, hvis spidskompetence er rekruttering af topledere, holdt i en årrække møder med mig på Hotel Eyde. Vi drak hver en danskvand uden citrussmag, og jeg fik en halv times lavmælte råd om organisationsopbygning, konflikthåndtering, netværk, finansieringsmuligheder og hvad jeg ellers måtte være i tvivl om. Møderne med direktøren for Messecenter Herning, Georg Sørensen, har deres egen vilde inspiration. "Jeg tror på dig! Jeg tror på dig! Og ved du hvorfor? Fordi du tænker stort," råber Georg til mig mens vi sidder nedsunket i hver vores kolossale lædersofa, "og det er kun dig selv der bestemmer hvor overliggeren skal placeres!" Dirigenten og komponisten Michael Bojesen giver mig til stadighed kompetent modspil og inspiration. En lang række udenlandske

sangere, dirigenter og institutionsledere har altid venligt taget imod mig, svaret på spørgsmål og kommet med råd. Blandt mange vil jeg nævne sangeren og dirigenten Carl Høgset fra Oslo og dirigenten professor Stefan Parkman, Körcentrum på Uppsala Universitetet. Dirigenten Christopher Robinson har taget imod mig på St. Johns College i Cambridge og mange gange gæstet Den Jyske Sangskole. Hvert af mine besøg har åbnet flere døre og mulighed for at udvikle ideer og projekter. Direktøren for Team Danmark, Michael Andersen, skar det ud i pap for mig, "De, der kan netværke, overlever. De, som ikke kan, dør." I efteråret 2009 blev Christian Alstrup ansat på deltid som administrativ leder af Den Jyske Sangskole. Christian har styr på sine værdier og hans rolige og begavede ledelse frisætter alle ansattes kræfter og visioner i en grad, jeg ellers kun havde kunnet drømme om.

Det er en glæde, som fylder mig med stor tro på fremtiden, at disse begavede og resurcestærke mennesker alle ser nødvendigheden af at skabe en blomstrende fremtid for sangen i Danmark.

Mads Bille

Om artiklens forfatter:

Mads Bille er født i 1953. Uddannet som organist og korleder på Det Jyske Musikkonservatorium med videre uddannelse i orgelspil og korledelse i England, Sverige og Norge. Har siden 1984 været organist og kantor ved Herning Kirke. Stifter og leder af Den Jyske Sangskole.

PubliMus

Skriftserie fra Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole

PubliMus bringer primært artikler fra skribenter med tilknytning til Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole, men alle interesserede er velkomne til at indsende bidrag til redaktionen med henblik på skriftlig og elektronisk publikation.

Alle numre af skriftserien kan afhentes eller rekvireres gratis på fra Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole, så længe oplaget rækker.

Elektroniske udgaver af *PUFF/PubliMus* kan hentes på adressen:
<http://www.smks.dk/udgivelser/skrifserier/>

Bemærk: Indtil februar 2010 blev *PubliMus* udgivet af Vestjysk Musikkonservatorium under navnet *PUFF*.

I øjeblikket kan følgende skrifter i skriftserien *PUFF/PubliMus* rekvireres:

1-07. *Mogens Christensen*: Ugler i musen

Musikkonservatorierne er skabt ind i en anden tid end vor og har et langt stykke vej fået lov til at leve med kraften fra denne undfangelse. I det nye årtusinde er vor tilgang til musik og til uddannelse dog ændret så meget, at konservatorieverdenen bør formulere et bud på, hvilke værdier den vil satse på, og hvorledes disse ideer kan levnedegøres i de krav og behov, der i dag er til kunst, uddannelse og forskning. Ugler i musen tager sig for at kridte nogle tanker op og henvise til, hvordan man kan formulere nogle muligheder for formidling af, om og med musik, der forener kunstnerisk praksis med videnskabelig teoretisering.

2-07. *Fredrik Søegaard*: Lyden af Viking

'Lyden af Viking' er en kompositionsproces, hvor virksomhedens medarbejdere komponerer musik, som skal afspejle deres oplevelser af deres virksomhed.

3-07. *Carl Erik Kühl*: Lytning og Begreb

Artiklen præsenterer en række begreber til brug ved beskrivelsen af, hvorledes et musikalsk forløb er bygget op. Begreberne er på en gang så enkle, at de kan benyttes af enhver – med eller uden musikalsk skoling – og så almene, at de kan benyttes på al slags musik.

4-07. *Hans Sydow*: Tonespace – mere end musik.

Tonespace er navnet på Vestjysk Musikkonservatoriums elektroniske projektuddannelse. Computeren er hovedinstrumentet, som bruges til at skabe, spille og formidle elektronisk musik og lydkunst. *Tonespace* er også navnet på et hus, som endnu ikke er bygget - et musikalsk eksperimentarium, hvor man skal kunne lege sig til erfaringer med lyd og musik.

5-07. *Charles Morrow*: Lydkunst i det offentlige rum

Inden for de seneste årtier er interessen for lydkunst (sound art) stadig vokset, både hvad angår publikum, museer, samlere, gallerier og offentlige kunstbestillinger. Mængden af lydkunstinstallationer i det offentlige rum vokser i takt med, at vi bliver mere opmærksomme på vores auditive miljøer. Denne artikel beskæftiger sig med historien bag samt praksis omkring lydkunsten og fremsætter aktuelle strategier for nye projekter i det offentlige rum.

6-08. *Elisabeth Meyer-Topsøe*: Støtte gi'r glød, støtte gi'r brød!

Sopranen Birgit Nilsson (1918-2005) sang de mest krævende partier hos Wagner, Strauss og Puccini, på verdens største operascener, til hun var langt op i 60erne. Læs her om nogle af hendes vigtigste sangtekniske principper om en bæredygtig sangteknik.

7-08. *Niels la Cour*: Om Bachpolyfoniens rødder i Palestrinastilen

Kvalificeret indsigt i barokkens fugakunst kan næppe opnås uden et studium af dens indlysende stilistiske hovedforudsætning: Renæssancens vokalpolyfoni. Med artiklen har det været hensigten ud fra en række korrektionseksempler fra teoriundervisningen i Bachfuga at vise, hvorledes de foretagne rettelser bedst forstås gennem et kendskab til de bagved liggende og indirekte benyttede Palestrinaregler. Afslutningsvis bringes en række almene betragtninger omkring Palestrinas musikhistoriske betydning.

8-08. *Orla Vinther*: At skabe en interesse – fra et liv i musikformidlingens tjeneste

I artiklen beskæftiger forfatteren sig med de motiver, der ligger bag mange års virksomhed som musikteoretiker og musikformidler. Udgangspunktet er en fascination af den kunstneriske oplevelse og en optagethed af at finde og beskrive de formelle mønstre, hvori den kunstneriske oplevelse er forankret. En anden drivkraft har været interessen for værket som tidsdokument. Dette belyses ved en sammenlignende analyse af Franz Liszts symfoniske digt *Les Préludes* og Gustav Mahlers symfoniske lied *Wo die schönen Trompeten blasen*.

9-08. *Eva Fock*: Du store verden!

Artiklen præsenterer historien om et konkret pædagogisk udviklingsprojekt for musikfaget i gymnasiet: *Tværsnit i Musikken*, men historien rummer andet og mere end "blot" erfaringerne fra et konkret case study fra gymnasieverdenen. Gennem overvejelserne omkring projektet præsenteres og diskuteres forskellige tilgange til musikalsk mangfoldighed, multikulturel pædagogik og musikundervisning i det flerkulturelle samfund – tilgange, som er relevante langt ud over gymnasieverdenen og som rækker langt ud over det flerkulturelle felt.

10-08. *Leif Ludwig Albertsen*: Brahms og Magelone

Musikgenren *Liederabend* udvikler sig på basis af Schuberts *Die schöne Müllerin* og *Winterreise* i løbet af 1800-tallet fra sublim privatkunst til en seriøs offentlig koncertgenre med skiftende hensyn til en eventuel handling i tekstforlægget. Schumann-eleven Brahms var selv usikker over for, om man skulle lade rækken af sange afspejle nogen sammenhængende fortælling. I artiklen redegøres for bogen om Magelone siden middelalderen og der tages afstand fra gentagne forsøg på at se Ludwig Tiecks roman med indlagte sange og tekst som et stort, romantisk eventyr.

11-08. *Palle Jespersen*: Zoltán Kodály.

Komponisten, folkemusikforskeren og musikpædagogen *Zoltán Kodály* fyldte for nylig 125 år. Hans liv og værk præsenteres hér af formanden for Dansk Kodály Selskab, Palle Jespersen.

12-09. *Peer Birch*: De tre hjørnevokaler.

De tre så kaldte "hjørnevokaler" er hjørnesten i klassisk sangteknik. I artiklen forklares dette med henvisning til resultater inden for nyere stemmeforskning, og i en række enkle øvelser vises det, hvordan man i sanguddannelsen drager praktisk nytte deraf.

13-09. *Carl Humphries*: Teaching Improvisation

Artiklen diskuterer begrebet 'improvisation', dets betydning i musikhistorien, og hvorledes improvisation på ny kan inddrages i klassisk musikundervisning.

14-09. *Magnus Tessing Schneider*: Mozart og hans venner.

Om uropførelsen af Mozarts opera *Don Giovanni* i Prag 1787 og om barytonen Luigi Bassis dramatiske og musikalske fortolkning af hovedrollen, der blev skabt netop med henblik på ham.

15-09. *Ole Kühn*: Musikhistoriens ikonisering: motown og bebop.

Er det *ikoner*, der skaber forandringer og fornyelser af musikken? To fortællinger fra det 20. århundredes afro-amerikanske musikhistorie, *Motown* og *Bebop* antyder, at der også kan være andre forklaringer.

16-10. *Bendt Viinholt*: Omkring Rued Langgaards første symfoni 'Klippepastoraler'

Komponisten Rued Langgaard (1893-1952) er en særling i dansk musikliv, der først 20-30 efter sin død blev anerkendt som en af de helt store. Som 19-årig havde han sin komponistdebut - og nåede måske sin karrieres højdepunkt - med den timelange Symfoni nr. 1. Originalpartituret til dette værk har haft en ejendommelig skæbne, og det er den, Bendt Viinholt udreder i sin artikel.

17-10. *Leif Ludwig Albertsen*: Goethe som sangskriver.

Goethes digt 'Kennst du das Land' stammer fra romanen *Wilhelm Meisters Lehrjahre*, hvor det synges af en ung pige, Mignon. Hun er en gådefuld ung pige, der drager omkring og synger anelsesfulde sange. Op til 90 komponister har tonesat digtet, heriblandt Beethoven, Schubert, Schumann, Liszt, Tjajkovsky, Hugo Wolf og Alban Berg. Artiklen beskæftiger sig med sangen, dens episke kontekst og med Goethes egen opfattelse af, hvorledes sange bør synges.

18-10. *Johan Bender*. I 1909 skrev Carl Nielsen en kantate til Landsudstillingen i Århus. Artiklen beretter om dens usædvanlige - til delst dramatiske - tilblivelseshistorie, der tegner et billede af Carl Nielsens tid, liv og personlighed.

Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole
Kirkegade 61 · DK-6700 Esbjerg
Tlf. +45 76104300 · Fax +45 7610431 · e-mail: info@vmk.dk